

laborare, sæpius a ministro cubiculi fatigatus, ut significaret quo cibi desiderio teneretur, aviculam tandem nominavit. Prodiit in forum œconomus, nullaque reperta tristis domum rediit; cum ecce ad vesperam aperta fenestra cubiculi, avis quasi divinitus immissa, se nullo negotio capiendam, tantum non ulro offert. Qua in cenam apposita, et parva et unica contentus, nihil præterea gustavit, ille tamen laute se opipareque eo vespere epulatum affirmabat. Ita refert in ejus vita Matth. Raderus. Quis dubitat hanc cœnulam a Deo ipsi paratam fuisse? Aliis Dei servis necessaria re destitutis servierunt quævis creaturæ pene ad quidvis. Fuere enim anachoretæ, qui destituta ænea suppellectile, coxerunt obsonia in ligneis vasis. Inter hos duo, ut scribit Greg. Turonensis, in glor. confess. cap. XCVIII. convenerant, deque rebus divinis verba miscuerant. Hospitem alter convivio excepturus, olera ex propinquo horto collegerat ad utriusque epulas, cumque æneum vas non suppeteret in illa tanta rerum inopia, accenso foco ligneum lebetem aqua plenum igni superposuit, quem etiam majorem in modum incendit. Fervente lebete, obsonia perinde excocta sunt atque æneo vase, nulla lignei vasis adustione. Admiratus autem est rei miraculum hospes; at alter respondit, jam se plures annos eremum ibi colere, neque alio vase, quam illo ipso ligneo obsonia concoxisse. Neque vero illud insigne miraculum solis ipsis patuit anachoretis, verum etiam, qui Augustodunensem agrum inhabitarent, plerique id spectarunt. Alius in defectu olei aquam affudit lampadibus, uti Constantinus mansionarius ecclesiæ, Anconitanæ S. Stephani, et arsit aqua perinde ac si oleum esset, ut testatur S. Greg. M. lib. 1. dial. c. V. alius deficiente clavo vel funiculo, eorum vice usus est radio solari, uti S. Goar. presbyter, qui cum delatus fuisset ad episcopum Trevirensis velut vir scelestus, ad illum mox est profectus calumnias parvipendens, magni autem faciens obedientiæ virtutem. Ingressus igitur episcopi ædes, defessus, cum nusquam posset tunicam seu cucullum suum deponere, solis radium intra cubiculum descendentem aspiciens, tunicam ab eo radio suspendit, omnibus id conspicientibus, diu etenim illum in modum suspensa vestis mansit, donec ipse quoque conspexit episcopus, Waldebertus diaconus, in vita S. Goaris, c. IX. X. apud Surium, tomo, 4. julio. Patri ratione S. Otho ad Metenam flumen primum eremita securim suam ad radium solis suspendit, quod in venatione ibidem deprehendit Carolus Magnus, indeque viri sanctitatem, cui ibi cœnobium extulit nomine Meten, ad Danubium in Bavaria, Rader. in Bavaria s. p. II. S. Simeon

Salus oculorum dolorem alteri, sinapio et alio depulit, nec acero adhibito, quibus alioqui rebus destrui solent oculi, Leont. in vita, apud Sur. tom. IV.

Hæc dixisse sufficiat, ut ex paucis argumentis colligamus amorem et favorem, quem servis suis Christus Dominus exhibuit. Quisquis ergo Christum Dominum sibi assistentem habere desiderat, curet, ut sit servus et amicus ejus, justis enim ea promissio facta est.

CONCIO X.

MYSTERIA.

- I. Ubi Christus verba hodierni evangelii locutus: et apparitio in monte Galilææ omnium celeberrima?
- II. Quando et cur data est Christo omnis potestas? — III. Cur baptismus aquæ institutus? — IV. Cur in nomine Trinitatis administrandus? — V. Cur non explicavit Christus mysterium Trinitatis? — VI. Quæ illa Christi mandata servanda? — VII. Quæ ratione Christus semper est cum Ecclesia?

THEMA.

Euntes ergo docete omnes gentes. Matth. XX.

Divus Bernardus, in sermone de sanctissima Trinitate ita scribit: «Est Trinitas a qua homo cecidit, Pater, et Filius et Spiritus sanctus: et est trinitas quæ cecidit, intellectus, memoria, et voluntas: et est trinitas in quam ista cecidit, impotentia, ignorantia et concupiscentia: et est trinitas per quam trinitas cadens resurgit ad trinitatem e qua cecidit, scilicet fides, spes, et charitas.» Ita S. Bern. cui nos aliam aliamque trinitatem possumus adjungere in hodierno evangelio: tria, inquam, officia Christi Domini, quibus orbem administrat; deinde tria media quibus fideles suos ad æternam felicitatem perducit. Igitur in hodierno evangelio tria præstat Christus quæ sunt boni principis officia. Primo, asserit se legitimam habere potestatem a Deo Patre acceptam ad Ecclesiam gubernandam, sive militantem sive triumphantem: deinde, potestatem illam incipit exercere, ablegando in orbem apostolos suos, quibus tria mandat ad salutem necessaria, catechismum seu instructionem fidelium, baptismum, et mandatorum observationem. Primum, ut doceant omnes gentes per universum orbem: secundum, ut baptizent in nomine Patris et Filii, et Spiritus sancti. Tertium, ut jubeant eos servare mandata sua: denique, promittit eis opem et assistentiam suam ad exequendum munus apostolicum. Quæ omnia summo consilio a summa sapientia gesta sunt, ideoque penitus inspicienda.

- I. Ubi Christus verba hodierni evangelii lo-

cutus est? Resp. in Galilæa supra montem, quem constituerat Dominus; (cæteris enim apparitionibus locum non assignavit.) Unde apparet hanc apparitionem fuisse celeberrimam. Primo, ratione multitudinis, quæ eo confluit. Credibile enim est adfuisse omnes Christi fideles qui tunc ei adhæserant, atque, ut multi putant, plusquam quingentos fratres, quibus apparuisse Christum scribit apostolus, 1. Cor. XV. siquidem in Galilæa absque metu convenire poterant, quod non licebat eis in Judæa ob furorem Judæorum. Secundo, ratione loci, qui fuit mons spatiosus, atque, ut putatur, Thabor; quo nimirum ibi monstraret palam gloriam suam, stabilem et inamissibilem, ubi prius paucis monstrat eam obiter ad breve tempus, in passione obscurandam. Tertio, ratione rerum, quæ ibi tractatæ sunt, maximi momenti. Declarat enim ibi Dominus se regem cæli et terræ constitutum: ablegat apostolos ad universum orbem sibi subjugandum: promittit illis continuam et perpetuam assistentiam.

II. Quando, et quo titulo data est Christo omnis potestas? Resp. triplici. Ratione æternæ generationis, ratione incarnationis, ratione passionis, ac mortis ejus. Primo ergo, quia Deus accepit potestatem cæli et terræ a Patre per suam generationem ab æterno. Secundo, quia homo accepit eam ob unionem hypostaticam instanti incarnationis suæ, sed per modum habitus et hæreditarii juris, nondum plene usurpati. Tertio, item qua homo ob meritum passionis et mortis suæ quoad usum et plenarium exercitium. Triplici ergo titulo ipse noster Dominus est et nos servi sumus: divinitatis, hæreditatis, meriti. Unde bene David semel, iterum, tertio servus ejus se appellat: *O Domine quia ego servus tuus et filius ancillæ tuæ*, Psalm. CXV.

III. Cur baptismus aquæ a Christo institutus et præceptus ad salutem consequendam? Resp. ob plures causas sive congruentias. Primo, ut spiritualis hominum regeneratio responderet primæ animantium generationi, quæ ex aquis facta est, Gen. 1. *Producant aquæ reptile animæ viventis et volatile super terram*. Reptilia significant Christianos, terræ et terrenis cupiditatibus addictos, quasi humi reptentes, et proinde immundos: volatilia Christianos cælo et cælestibus bonis intentos, Deoque addictos: rursus reptilia sæculares: volatilia religiosos notant: et sicut reptilia longe plura sunt quam volatilia, ita longe plures reprobi quam probi, sæculares quam religiosi. Præterea ut docet Aristoteles, humiditas requiritur ad generationem corporum: ad ejus igitur imitationem accommodavit Deus spiritualem.

Secundo, quia apte representat causam effici-

cientem gratiæ baptismatis, mortem Christi videlicet. Nam uti Christus morte superata terræ commendatus et tertia die sine carnis corruptione resuscitatus est: ita qui baptizatus aquæ immergitur, indeque rursus innox emergitur sine læsione: ut sciat se Christo consepultum ejusque temporali morte ab æterna morte ereptum esse.

Tertio, quia representat principalem baptismi effectum, qui est ablutio a peccatis. Ut ergo per aquæ mersionem vel lotionem purgatur homo a sordibus corporis, ita per baptismum abluatur a sordibus animæ: juxta id Ezech. XXXVI. *Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris*. Accedunt alii effectus minus principales; ut enim aqua temperat æstum, radios solares excipit et representat ipsum solem, etc. ita baptismus concupiscentiæ et vitiorum ardorem refrigerat, characterem et præterea gratiam, splendidissimam Dei imaginem homini imprimit. Ut ergo internas baptismi operationes intelligeremus, externam abluitionem statuit adhibendam Dominus.

Quarto, quia aqua passim reperitur omnibus communissima. Tali autem materia indiguit sacramentum omnibus necessarium ad salutem. Sufficit autem in necessitate quævis aqua elementaris. Nihilominus Ecclesia solet ab antiquissimis temporibus (ut habetur apud Clem. et Dionys. apost. discipulos, Basil. Ambr. August. et alios) benedicere seu consecrare aquam baptismalem et adhibere ad baptismum, tum ad excitandam hominum devotionem, tum ad pellendas diaboli insidias, tum ad sacramenti reverentiam. Refert Greg. Turonensis, de gloria martyrum, c. XXIII. in Lusitania singulis annis quodam loco pridie paschæ baptisterium aquis miraculose repleti consuevisse.

IV. Cur in nomine Sanctissimæ Trinitatis administrati mandatus? Resp. primo, quia Sanctissima Trinitas salutis nostræ origo, causa et fundamentum est: proinde baptizando expresse proponi debet, ut eam confiteri et profiteri queat. Secundo, per baptismum præparatur in homine habitatio toti Trinitati: ergo eidem expresse assignanda est, quo modo habitaculo Cæsari decreto inscribi solet: *Cæsarea majestatis mansio*. Eo facit Græcus textus, qui habet *in seu ad nomen Patris, etc.* Tertio, quia baptismus a tota Trinitate vim justificandi habet. Propter has, ut arbitror, causas in baptismo Christi tota Trinitas se præsentem sensibilibiter exhibuit, Pater, in voce: *Hic est Filius meus dilectus*: Filius in humana natura: Spiritus sanctus in columbæ specie, super eum se demittens. Discant hinc, qui baptizant, necessario et essentialiter exprimentam esse Sanctissimam Trinitatem: nec

valere baptismum in nomine Christi. Quod enim in Actis apostolorum, c. II. et VIII. scribitur baptizatos esse aliquos in nomine Christi, intelligendum est, in fide, professione, meritis, virtute et baptismo Christi baptizatos esse, eo tamen ritu quem instituit Christus.

V. Quamobrem Christus Dominus non explicavit nobis mysterium Sanctissimæ Trinitatis? Resp. primo quia noster intellectus tanti mysterii capax non est, cum sit incomparabile; ut ostensum esse a Deo S. Augustino refert Thomas Cantipratanus, l. II. apum, c. XLVIII. Cum enim sanctus ille librum de Trinitate componeret et ad littus maris prope Hipponem (cujus urbis episcopus erat deambularet meditabundus et: «Solutus incederet, puerulum miræ pulchritudinis ibi sedentem invenit, qui facta in terra fossa parvula (sicut pueri in plateis ludentes solent) cochleari argenteo aquam de mari hauriebat, et in illam parvam fossam effundebat. Quem ut B. Augustinus ita seriose sedentem vidit, pedem mox pressit, et stetit, procedensque inde, puerum salutavit, et inquit quid agat? Et puer cum magno serio respondens: Volo, inquit, totum istud exhaurire mare, et isti fossæ, si possum, infundere. Quo responso, quasi puerili, vir sanctus in risum decentissimum conceitatus, respondit: Et quomodo inquit, o bone puer, hoc poteris? Ingens est mare, et parvum cochlear quo hauris, fossa etiam parva in quam fundis. Et mox puer: Possibilius, inquit, mihi hoc est facere, quod intendo, quam te implere quod cogitas. Ad hoc B. Augustinus mirabiliter stupefactus, quid hoc esset interrogat. Et puer: Cogitatu, ait, volvis et æstimas volumine brevi concludere, quid sit illud individue Trinitatis inexplicabile sacramentum. Et hoc quidem antequam possis, isti fossæ parvulæ potius totius maris undas infundam. Hæc dicens puer repente disparuit. B. vero Augustinus Christum in facta glorificans, quam verum puer dixerat, mox advertit.»

Ergo intellectus noster non nisi fossula quædam et scrobiculus est respectu divinorum mysteriorum quæ immensum pelagus sunt. Etsi quæ in terra sunt indagare penitus nequimus, cælestia quomodo capiemus? Hanc ob causam derisus ab ancilla fuit Thales septem sapientum unus, cum cælum considerans, in foveam cecidisset, dicente illa: *Et tu quæ supra te sunt, indagabis, si quæ ante te erant videre non poteris?* Anton. in melissa, p. II. ser. XXXVII.

Secundo, quia non læcet divinitatem, ut arcana ejus penetremus. Qui arcam fœderis curiosius inspexerant, morte subita plexi sunt, 1. Reg. VI. Apud Persas qui reginam curiose intuiti essent, morte muliebantur. Gloriamur nos ta-

lem ac tantum habere Deum, quem capere non possumus. Epictetus gentilis philosophus dixit: *Si omnino ego Deum declararem, vel ego Deus essem, vel ille Deus non foret.* Mysterium Trinitatis basis est fidei nostræ. Ergo ut basis ædificiorum abdita est in terra; sic decuit, ut esset basis fidei occulta.

Tertio, ne evacuaretur meritum fidei, si quantum etiam nos capere possumus, mysterium id explicuisset. Quare S. Augustinus, ser. XVIII. super Joann. ait: «Unde et quomodo capitur Trinitas? Recte o homo interrogas: ideo bene creditur quia cito non capitur, nam si cito caperetur, non esset opus ut crederetur, quia videretur.» et ser. CXCI. de temp. «Requiris a me, inquit, quomodo uno nomine tres appellentur? Nescio, et libenter me nescire profiteor: quod Christus voluit indicare hoc solum scio, et quia in hoc Christianus sum, etc.» S. Bernardi dictum est: *Magna fides de Deo meretur magna*, ser. XXXIII. in Cant. Talis autem est fides Trinitatis; credere tres esse unum, unum esse ab alio et non post alium, unum dare alteri totum et id ipsum totum sibi retinere, etc.

Quarto, ut haberent quod inquirerent theologi, saltem eosque ut appareat non esse contra rationem, imorationi conforme mysterium Trinitatis; itaque in hoc studio non honeste solum, sed et meritorie occuparentur. Quare theologi ad instar Seraphinorum illorum, qui speculantes sanctissimam Trinitatem, Isa. VI. velabant alis facies suas, adeoque ex parte non videbant, intenderunt aciem suam in altissimum hoc mysterium; et viderunt quidem aliquas ejus delineationes, sed rudes et imperfectas, uti S. Augustinus, in lib. de Trinitate, ubi duas affert similitudines, primam solis, qui unus cum sit, triplicem habet lucem, unam in se, alteram in aere a se illuminato, tertiam in objecto quod cernitur, ab utroque exeuntem. Alteram scientiæ, quam quis discit a seipso: eam tamen alteri communicat, et mox uterque alii similiter. Richardus Victorinus, l. VI. de Trinitate, c. XXIV. «Ecce, inquit, sunt tres aliqui quorum unus scientiam aliquam invenit et docuit: alter ab eodem inventore didicit et scripsit: tertius legit et intellexit. Primus habet a seipso, secundus a solo primo, tertius tam a primo quam a secundo. Nam ex eo quod primus jam invenit et alter scripsit ad tertii notitiam pervenit.» Eusebius, lib. V. de symbolo trium facularum affert similitudinem, quæ si jungantur accensæ, non tres flammæ sed unam referunt, non tamen una fax, sed tres sunt faces. Andreas Cretensis mysterium hoc comparat puellæ in speculo contuenti, quæ visam in speculo imaginem suam amat, quemadmodum poetæ fabulan-

tur de Narcisso, qui se in fonte aspiciens sui amore deperit. Ita enim cælestis Pater seipsum ab æterno inspiciens, pulcherrimam sui imaginem expressit, Filium, quem apostolus ad Hebr. 1. *Figuram substantiæ ejus* appellat. In hoc ergo se agnoscens, suam æqualem sibi pulchritudinem summo dilexit amore, qui est Spiritus sanctus ab utroque procedens. S. Anselmus, in ep. de incarnat. Verbi, et S. Cyprianus, in symb. apostolorum Trinitatis arcanum aiunt esse simile aquæ perenni, quæ a fonte derivatur in fluvium, et mox inde in unum confluens alveum, efficit lacum. Fons Pater, fluvius Filius, lacus Spiritus sanctus, in quo omnes divinæ naturæ communicationes terminantur. Et sicut flosculus cadens in fontem rapitur in fluvium, et ab hoc in lacum: ita omnes divinæ perfectiones a Patre in Filium, ab utroque in Spiritum sanctum derivantur. His consentiunt, quæ S. Augustinus, l. de fide et symbolo, cap. IX. scribit: «De fonte interrogati, inquit, non possumus dicere quod sit fluvius, nec de fluvio interrogati possumus discere quod sit fons, et rursus potione aquæ quæ de fonte vel fluvio, nec fluvium, nec fontem possumus appellare: tamen in hac trinitate aquam nominamus. Nam si quero utrum in fonte aqua sit, respondetur, aqua: et si quero utrum aqua in fluvio, nihil aliud respondetur. Et in illa potione, non potest esse alia responsio: nec tamen ea tres aquas, sed unam dicimus. Sicut in arbore radix non est nisi radix, nec robur nisi robur, nec ramos nisi ramos possumus dicere; non enim id quod dicitur radix, potest dici robur, et rami, nec lignum quod pertinet ad radicem potest alio etiam transitu nunc in radice esse, nunc in arbore, nunc in ramis, sed tantummodo in radice, cum illa regula nominis moneat, ut radix lignum sit, et robur lignum, et iram lignum nec tamen tria ligna dicantur sed unum.» Quod si ista similitudine salicui non satisfaciunt, quia revera claudicant, non mirum: quæ enim creatura conferri potest creatori? Sed ad alia pergamus.

VI. Quænam illa Christi mandata quæ servari præcepit? Resp. revocari posse ad quatuor capita. Primum est, de dilectione mutua, toties nobis inculcata: *Mandatum novum do vobis. Hoc est mandatum meum, ut diligatis invicem*, novo scilicet modo, ut non amicos tantum sed et inimicos diligamus: non verbo tantum sed et opere: non e commodum nostrum, sed proximi: non in vitam temporalem, sed æternam, etc.

Secundum est, de servando decalogo, de quo adolescenti dixit: *Si vis ad vitam ingredi, serva*

mandata, Matth. XVII. verum juxta Christi et Ecclesiæ expositionem, non juxta glossas Pharisæorum, vel ritum Judaicum.

Tertium, Ecclesiæ regimen et rectores concernit, partim ab ipso Christo, partim a Spiritu sancto traditum, de sacramentis, sacrificio, censuris, etc.

Quartum, ad mores et vivendi rationem christianam spectat, toti Ecclesiæ communem, velut de ratione et tempore jejunandi, confitendi, communicandi aliaque sacramenta suscipiendi, de Ecclesiæ præceptis observandis, et universim de audienda Ecclesia velut matre: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et Publicanus.*

VII. Qua ratione Christus cum Ecclesia sua semper est usque ad consummationem sæculi? (Toti enim Ecclesiæ, non apostolis tantum facta promissio censenda est). Resp. eam assistentiam non solum intelligendam de Christi divinitate, sed etiam et humanitate. Secundum divinitatem adest illi non solum per suam immensitatem, sed præterea etiam per gratiam et paternam providentiam, tutelam ac gubernationem. Secundum humanitatem adest ei inspiciendo et considerando omnes omnium mortalium actiones; deinde, in sacramento eucharistiæ realiter et in propria persona. Rem difficilem profecto commendarat Christus apostolis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*: qua enim ratione tam pauci apostoli opus tam grande perficere, mundum vitis et ignorantis tam undique obsessum expugnare et ad Christum adducere possent? Verum totam hanc difficultatem enervat Dominus illo additamento: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus.* Cum enim ipsi data esset omnis potestas in cælo et in terra, erat ergo hæc potestas etiam cum apostolis. Quare de successu evangelii nihil jam dubitare poterant. Ita dicebat David, Psal. XVII. *In te eripiar a tentatione (Hebr. in te percurram exercitum) et in Deo meo transgrediar murum.* Christi ergo præsidio nixi apostoli percurrerunt totius paganismi exercitum et transgressi sunt omnes civitatum muros, nec non altæ mœnia Romæ, iisque invexerunt evangelium. Itaque, auditores, nihil quod a Christo imperatum nobis est, difficile reputetur: quia qui dedit præceptum, promisit etiam et dat vires. In ipso percurremus omnes mundi, carnis et diaboli exercitus: in ipso transgrediemur murum, omnia, inquam, salutis obstacula, tandemque, altissima illa cælestis Romæ mœnia, ad quæ nos perducatur, qui dat vires. Amen.